

Guía Docente				
Datos Identificativos				2019/20
Asignatura (*)	Idioma Moderno 2: Portugués	Código	613G03054	
Titulación	Grao en Inglés: Estudos Lingüísticos e Literarios			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	1º cuatrimestre	Terceiro	Optativa	4.5
Idioma	GalegoPortugués			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Letras			
Coordinación	Samartin López-Iglesias, Roberto	Correo electrónico	roberto.samartin@udc.es	
Profesorado	Dos Santos , Priscila Cristina Samartin López-Iglesias, Roberto	Correo electrónico	p.dossantos@udc.es roberto.samartin@udc.es	
Web				
Descrición xeral	Esta materia suministra formación básica de carácter teórico-práctico na descrición e uso instrumental da lingua portuguesa nas súas modalidades oral e escrita. O alumnado debe consolidar o seu nivel de coñecemento lingüístico como usuario básico, así como adquirir competencias de usuario independente, encuadrado no nivel soleira (B1), de acordo co "Marco común europeo de referencia para as linguas".			
Plan de continxencia				

Competencias do título	
Código	Competencias do título
A8	Ter dominio instrumental oral e escrito dunha segunda lingua estranxeira.
A10	Ter capacidade para avaliar criticamente o estilo dun texto e para formular propostas alternativas e correccións.
A15	Ser capaz de aplicar os coñecementos lingüísticos e literarios á práctica.
B1	Utilizar os recursos bibliográficos, as bases de datos e as ferramentas de busca de información.
B3	Adquirir capacidade de autoformación.
B4	Ser capaz de comunicarse de maneira efectiva en calquera contorno.
B5	Relacionar os coñecementos cos doutras áreas e disciplinas.
B6	Ter capacidade de organizar o traballo, planificar e xestionar o tempo e resolver problemas de forma efectiva.
B7	Ter capacidade de análise e síntese, de valorar criticamente o coñecemento e de exercer o pensamento crítico.
B8	Apreciar a diversidade.
C2	Dominar a expresión e a comprensión de forma oral e escrita dun idioma estranxeiro.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe			Competencias do título
Ter dominio instrumental oral e escrito dunha segunda lingua estranxeira	A8		
Ter capacidade para avaliar criticamente o estilo dun texto e para formular propostas alternativas e correccións.	A10		
Ser capaz de aplicar os coñecementos lingüísticos e literarios á práctica	A15		
Utilizar os recursos bibliográficos, as bases de datos e as ferramentas de busca de información.		B1	
Adquirir capacidade de autoformación		B3	
Ser capaz de comunicarse de maneira efectiva en calquera contorno.		B4	
Relacionar os coñecementos cos doutras áreas e disciplinas.		B5	
Ter capacidade de organizar o traballo, planificar e xestionar o tempo e resolver problemas de forma efectiva		B6	
Ter capacidade de análise e síntese, de valorar criticamente o coñecemento e de exercer o pensamento crítico.		B7	
Apreciar a diversidade.		B8	C2

Dominar a expresión e a comprensión de forma oral e escrita dun idioma estranxeiro.			C2
Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.			C4

Contidos	
Temas	Subtemas
1. Relatar accións ocorridas no pasado. Descrever persoas, objetos e lugares no pasado. Saúde e corpo humano.	1.1. Pretérito Imperfeito do Indicativo. Preposicións e locucións prepositivas de movemento, espazo e tempo. Pronomes de CD e CI. maiúsculas e minúsculas 1.2. Descricións e accións habituais no pasado. Falsos amigos (I) 1.3. Partes do corpo. Características físicas. Especialidades médicas. Servizos básicos de saúde. Indicacións e cuidados de saúde. Sintomas. Doenzas
2. Manifestar a cortesia. Fazer pedidos. Trabalho e profesións.	2.1. Imperfeito de cortesia. Demonstrativos. Hífen 2.2. Interacción verbal cortés 2.3. Salário, ordenado, impostos e horario de traballo. Profesións. Expresións e vocabulario específico de diferentes profesións
3. Fazer reconto de eventos. Expressar opinión. Estabelecer comparacións. Estudos e experiencia profesional.	3.1. Participio Pasado. Pretérito Mais-que-Perfeito Composto do Indicativo. Grau dos adxetivos e advérbios. Indefinidos. Tão e tanto. Derivação. Consoantes mudas 3.2. Eventos culturais e medios de comunicación social 3.3. Estudos e cursos. Universidades. Experiencia profesional. Currículo. Fórmulas de una carta de presentación. Histórias de vida. Entrevista de traballo
4. Fazer pedidos e recomendacións. Argumentar. Reproduzir o que foi dito	4.1. Presente do Condicional. Discurso directo e indirecto. 4.2. Alimentación. Estilos de vida. Falsos amigos (II). Expresións idiomáticas
5. Falar de acontecementos comezados no pasado e continuados até ao momento da enunciación. Pedir axuda. Dar instrucións. Hábitos recentes.	5.1. Pretérito Perfeito Composto do Indicativo. Imperativo. Acentuación gráfica 5.2. Saúde e lazer 5.3. Expresións de tempo (passado). Expresións de sentimentos. Expresións de preferéncia e opinión

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Lecturas	A10 A15 B7 B8 C2 C4	1	5	6
Obradoiro	A8 A10 A15 B1 B3 B4 B5 B6 B7 B8 C2 C4	8	13	21
Prácticas a través de TIC	A8 B1 B3 B5 C2 C4	1	5	6
Presentación oral	A8 A15 B4 B7 C2	3	10	13
Proba mixta	A8 A10 A15 B4 B7 C2	2	15.5	17.5
Sesión maxistral	B6 B7 C2	8	12	20
Traballos tutelados	A8 A10 A15 B1 B3 B4 B5 B6 B7 B8 C2 C4	9	17	26
Atención personalizada		3	0	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Lecturas	Considérase ?lectura? calquera tipo de material (textos de manuais, xornais, revistas, foros de internet etc.) que o/a alumno/a terá que coñecer para a realización de certas actividades de maneira presencial ou non presencial.

Obradoiro	Os obradoiros son aulas centradas no desenvolvemento de prácticas de produción escrita e, sobre todo, oral (resolución de exercicios, corrección e elaboración de textos, ...).
Prácticas a través de TIC	O/a alumno/a deberá facer uso das novas tecnoloxías para preparar actividades propostas nas aulas.
Presentación oral	A interacción oral será corrente nas sesións presenciais e poderán ser presentados oralmente traballos ou actividades específicas. A calidade da lingua utilizada, os recursos e estratexias expositivas empregados, así como a clareza e arrumazón dos contidos vehiculados constitúen os principais elementos a levar en conta polo alumnado neste tipo de actividade.
Proba mixta	Consta fundamentalmente dunha proba escrita que permite avaliar coñecementos, capacidades, habilidades etc. en destrezas como a comprensión e, sobre todo, a produción escrita e as competencias gramaticais. Pode combinar preguntas de resposta múltipla, de resposta breve, de ordenación, de asociación, de discriminación?
Sesión maxistral	As sesións maxistrais consistirán en exposicións orais de carácter fundamentalmente teórico á volta dos contidos básicos da materia. Nestas aulas utilizaranse diversos textos seleccionados especificamente para a análise e a comprensión dos contidos; resolveranse as dúbidas a respecto dos temas propostos e facilitarase bibliografía específica. Nestas sesións guiarase o alumnado no proceso de aprendizaxe e mostraranse recursos que faciliten o desenvolvemento do traballo autónomo.
Traballos tutelados	Baixo a coordinación d@ docente, o alumnado levará a cabo diversas actividades que deberán ser realizadas por escrito, nomeadamente exercicios virados para a consolidación de destrezas comunicativas e o uso de recursos lingüísticos de vario tipo. Para alén disto, organizados en pequenos grupos, @s estudantes realizarán un traballo virado para a documentación e a redacción de contidos, a fin de produciren e partillaren información, coñecementos e habilidades.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Para a realización dos traballos tutelados, é fundamental que o/a alumno/a informe periodicamente tanto dos seus progresos como das súas dificultades co obxectivo de atinxir unha orientación adecuada. Alén diso, o/a estudante poderá realizar todo tipo de consultas a respecto de desenvolvemento do traballo, quer no horario de atendimento, quer por medio do correo electrónico. Esta atención personalizada tamén está contemplada para o alumnado a tempo parcial e con dispensa académica recoñecida, así como para o estudantado matriculado para se examinar na convocatoria de decembro

Avaliación

Metodoloxías	Competencias	Descrición	Cualificación
Obradoiro	A8 A10 A15 B1 B3 B4 B5 B6 B7 B8 C2 C4	Serán realizadas na sala de aulas actividades de diferente tipoloxía e con variados obxectivos (con foco no léxico, na gramática, na fonética, ...) destinadas a aumentar a capacidade comunicativa, nomeadamente oral, d@s estudantes.	10
Presentación oral	A8 A15 B4 B7 C2	Para alén da avaliación do desempeño oral demostrado na sala de aulas, @s estudantes terán de realizar unha proba oral, orientada á demostración da súa competencia comunicativa en lingua portuguesa.	20
Proba mixta	A8 A10 A15 B4 B7 C2	Cada estudante deberá realizar unha proba mixta, virada fundamentalmente para a produción escrita (exercicios, elaboración de textos breves, ...), en que serán avaliados os coñecementos adquiridos nas sesións maxistrais e coa realización dos traballos tutelados.	50

Traballos tutelados	A8 A10 A15 B1 B3 B4 B5 B6 B7 B8 C2 C4	Serán avaliadas a corrección lingüística e as estratexias e procedementos argumentativos utilizados nos textos escritos, e tamén a participación ao longo dos traballos realizados nas sesións presenciais destinadas ao efecto e os resultados das actividades non presenciais encomendadas. O dominio dos contéúdos focados e os resultados atinxidos canto á consecución dos obxectivos procurados no proceso de ensino-aprendizaxe será igualmente obxecto de avaliación. Será valorizada especialmente a aprendizaxe colaborativa.	20
---------------------	--	--	----

Observacións avaliación

Todas as actividades deberán ser realizadas e entregadas de acordo cos prazos e os procedementos fixados no cronograma que o profesorado fornecerá ao alumnado no inicio das sesións e pendurará na plataforma Moodle. As actividades entregadas fóra do prazo marcado non serán obxecto de avaliación. Para superar a materia, o alumnado deberá atinxir unha cualificación igual ou superior a 5 puntos sobre 10. Igualmente, na proba mixta deberá obter como mínimo 4 puntos sobre 10, para poder sumar os restantes elementos avaliábeis.

Todas as actividades ou probas deberán cumprir unhas exixencias mínimas de corrección lingüística (ortografía, puntuación, concordancia sintáctica, ausencia de reiteracións, precisión léxica, rexistro formal?); no caso de deficiencias lingüístico-expresivas, estas poderán ser penalizadas na cualificación segundo os criterios que serán publicados na plataforma Moodle no inicio do curso. Os traballos presentados polo alumnado poderán ser incorporados ao Turnitin, ferramenta para a detección do plaxio así como de traballos previamente presentados nesta ou noutras universidades, incluso polo mesmo/a alumno/a. En caso de que se produza algunha destas circunstancias, poderán ser aplicadas as medidas contempladas nas Normas de avaliación, revisión e reclamación das cualificacións dos estudos de grao e mestrado universitario da Universidade da Coruña (artigo 14.4). O estudantado repetidor, a tempo parcial ou con dispensa académica realizará ou entregará as actividades obrigatorias nunha data concertada previamente cos docentes. Este alumnado deberá realizar e entregar as mesmas probas e exercicios que o restante e, se non puiden asistir ao atendimento, deberá pórse en contacto co profesor a través do correo electrónico no inicio do curso. Aquel alumnado que certifique imposibilidade de asistir ás aulas debe tamén contactar co profesorado da materia. O alumnado que se apresentar á convocatoria adiantada de decembro terá de contactar previamente co docente responsábel da materia e, para superar a materia, realizar a proba mixta (5 valores), unha proba oral (apresentación oral; 2 valores) e aqueles traballos tutelados (3 valores) que lle foren encomendados.

Se houber criterios específicos de avaliación para algunha das tarefas propostas, estes serán oportunamente disponibilizados polo profesor responsábel pola materia a través do Moodle e/ou expostos na sala de aulas. O docente fornecerá, igualmente, as oportunas instrucións para o correcto desenvolvemento de cada unha das actividades previstas.

As persoas que non superaren a materia de acordo coa avaliación continuada deberán concorrer á oportunidade de xullo. Para superaren a materia nesta segunda oportunidade, @s alumn@s deberán aprobar (5 valores sobre 10) aquelas probas (orais e/ou escritas) marcadas polo profesorado responsábel da materia e que serán realizadas na data fixada ao efecto pola Facultade de Filoloxía. Igualmente, deberán ser realizadas satisfactoriamente todas aquelas tarefas non superadas na oportunidade anterior xuntamente con aqueles outros traballos que foren agora solicitados.

Será considerado Non Presentado aquel alumno ou alumna que non se presentar á proba mixta ou que non presentar ningunha das actividades previstas neste guía.

Fontes de información

Bibliografía básica

- Berström, M.; Reis, N. (2011). *Prontuário Ortográfico e Guia da Língua Portuguesa*. Alfragide: Casa das Letras
- Casteleiro, J. M. (coord.) (2001). *Dicionario da Língua Portuguesa*. Lisboa: Verbo
- Cintra, L.; Cunha, C (2013). *Nova Gramática do Português Contemporâneo*. Lisboa: Figueirinhas
- Coelho, J. (2015). *Dicionário Global da Língua Portuguesa*. Lisboa: Lidel
- Frías Conde, X. (2014). *Compêndio de gramática portuguesa elementar*. s.l.: Ianua Editora
- Monteiro, D.; Pessoa, B. (2011). *Guia prático dos verbos portugueses*. Lisboa: Lidel
- Ventura, H.; Caseiro, M. (2011). *Guia prático de verbos com preposições*. Lisboa: Lidel

Bibliografía complementaria	BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTAR
	<p>1.Arruda, L. (2014). Gramática de Português Língua Não Materna. Porto: Porto Editora</p> <p>2.Coelho, L.; Oliveira, C. (2008). Aprender Português 1 - Compreensão Oral Níveis A1/A2 - Inicial (Livro + Cd). Lisboa: Texto Editora</p> <p>3.Coelho, L.; Oliveira, C. (2014). Aprender Português 1, 2 (Manual e caderno de exercícios). Lisboa: Texto Editora</p> <p>4.Coelho, L.; Oliveira, C. (2014). Gramática Aplicada Português Língua Estrangeira - A1/A2/B1. Lisboa: Texto Editora</p> <p>5.Coimbra, O. M.; Coimbra, I. (2011). Gramática activa 1. Lisboa: Lidel</p> <p>6.Coimbra, O. M.; Coimbra, I. (2012). Gramática activa 2. Lisboa: Lidel</p> <p>7.Freitas, F.; Henriques, T. (2011). Qual é a dúvida?. Lisboa: Lidel</p> <p>8.Lemos, H. (2013). Dialogar em Português. Lisboa: Lidel</p> <p>9.Malcata, H. (2013). Português atual 2. Lisboa: Lidel</p> <p>10.Mascarenhas, L. (2014). Cultura e História de Portugal - Volume 1 - Níveis A2/B1. Porto: Porto Editora</p> <p>11.Matos, M. (2013). Dicionário ilustrado de Português. Lisboa: Lidel</p> <p>12.Pascoal, J.; Oliveira, T. (2013). Exames de Português A2 - B2 CAPLE-UJ - CIPLE, DEPLE, DIPLE + CD Áudio. Lisboa: Lidel</p> <p>13.Ramos, E. (2006). Portugalizar. Português para galegofalante. Vigo: Xerais</p> <p>14.Rente, S. (2013). Expressões idiomáticas ilustradas. Lisboa: Lidel</p> <p>15.Rosa, L. (2004). Vamos lá Começar! Exercícios de vocabulário. Lisboa: Lidel</p> <p>16.Rosa, L. (2011). Vamos Lá Começar! Explicações e Exercícios de Gramática. Lisboa: Lidel</p> <p>17.Rosa, L. (2011). Vamos Lá Continuar! - Explicações e Exercícios de Gramática. Lisboa: Lidel</p> <p>18.Ruela, I. (2015). Vocabulário temático. Lisboa: Lidel</p> <p>19.S/A (2009). 2009 SOS Português! - Língua Não Materna - Vocabulário A1 - B1. Porto: Porto Editora</p> <p>20.S/A (2011). Dicionário Ilustrado - Português Dicionário de Português Língua Não Materna. Porto: Porto Editora</p> <p>21.S/A (2014). SOS Português! - Língua Não Materna - Gramática A1 - B1. Porto: Porto Editora</p> <p>22.Vázquez Cuesta, P. (2002). O Que Um Falante de Português Deve Saber Sobre o Galego. Lisboa: Colibri</p> <p>RECURSOS DISPONÍVEIS NA INTERNET</p> <p>Documentos orientadores: Conselho da Europa (2001). Quadro europeu comum de referências para as línguas. Lisboa: Edições Asa. http://area.dge.mec.pt/gramatica/Quadro_Europeu_total.pdf</p> <p>Grosso, M.; Tavares, A.; Tavares, M. (2008). O Português para Falantes de Outras Línguas: o utilizador elementar no país de acolhimento, Lisboa, ANQ /DGIDC /IEFP:http://www.dge.mec.pt/sites/default/files/Basico/Documentos/referencial_independente.pdf</p> <p>Grosso, M.; Tavares, A.; Tavares, M. (2009). O Português para Falantes de Outras Línguas: o utilizador independente, Lisboa, ANQ /DGIDC /IEFP:http://www.dge.mec.pt/sites/default/files/Basico/Documentos/referencial_independente.pdf</p> <p>Grosso, M. (coord.); Soares, A.; Sousa, F.; Pascoal, J. (2011). QuaREPE - Documento Orientador. Lisboa: DGE. http://www.dge.mec.pt/sites/default/files/EEstrangeiro/2012_quarepe_docorientador.pdf</p> <p>Grosso, M. (coord.); Soares, A.; Sousa, F.; Pascoal, J. (2011) QuaREPE - Tarefas, Actividades, Exercícios e Recursos para a Avaliação. Lisboa: DGE. http://d3f5055r2rwsy1.cloudfront.net/images/stories/EPE_incricoes_2011_2012/quarepe/manual_quarepe_tarefa_s_versao_final_janeiro_2012.pdf</p> <p>Programa Português Para Todos (Ppt): Beça, E.; Galvão, M. (2009). Manual de Português Técnico aplicado à área da Hotelaria e Restauração. Lisboa: IEFP. http://portal.iefp.pt/xeobd/attachfileu.jsp?look_parentBoui=36134660&att_display=n&att_download=y</p> <p>Sítios institucionais: Instituto Camões: http://www.instituto-camoes.pt/ Observatório da Língua Portuguesa: http://www.observalinguaportuguesa.org/pt Comunidade dos Países de Língua Portuguesa: http://www.cplp.org Instituto Internacional da Língua Portuguesa: http://iilp.cplp.org Museu da Língua Portuguesa: http://www.museudalinguaportuguesa.org.br Governo Português: http://www.portugal.gov.pt/pt/a-democracia-portuguesa.aspx Portal do Cidadão: https://www.portaldocidadao.pt/home Turismo de Portugal: https://www.visitportugal.com/pt-pt Conselho Português para os Refugiados: http://www.cpr.pt/ple/materiais/ Universidade do Minho: http://www.uminho.pt Fundação José Saramago: http://www.josesaramago.org Pordata - Base de dados do Portugal contemporâneo: http://www.pordata.pt/Portugal Rádio Televisão Portuguesa: http://www.rtp.pt/homepage/ Dicionários e recursos linguísticos: Dicionário Priberam: http://www.priberam.pt/ Portal da Língua Portuguesa: http://www.portaldalinguaportuguesa.org/ Vocabulário Ortográfico Comum da Língua Portuguesa: http://voc.cplp.org/index.php Dicionário Michaelis: http://michaelis.uol.com.br Ciberdúvidas: http://ciberduvidas.sapo.pt/ Livro de estilo do jornal Público: http://static.publico.pt/nos/livro_estilo/index.html Corpus do português: http://www.corpusdoportugues.org/x.asp Conjugame Net: http://www.conjugame.net Dicionário de calão e expressões idiomáticas: http://natura.di.uminho.pt/~jj/pln/calao/dicionario.pdf Sites e manuais para a aprendizagem da língua: Centro Virtual Camões: http://www.instituto-camoes.pt/cvc/aprender.html</p>

Omniglot:<http://www.omniglot.com/writing/portuguese.htm> Ensina RTP:<http://ensina.rtp.pt> Português para nós:<http://www.portuguesparanos.com/> Português para espanhóis (blogue):<http://portuguesparaespanhois.blogspot.pt> CiberEscola da Língua Portuguesa:<http://www.ciberescola.com> Espaço Língua Portuguesa (Porto Editora):<http://www.portoeditora.pt/espacolinguaportuguesa/duvidas-da-lingua-portuguesa/destaque-duvidas-lp/> Programa ?Bom Português? (RTP):<http://ensina.rtp.pt/dossie/como-se-escreve-em-bom-portugues/> Viagens Literárias (blogue):<https://viagensliterarias.wordpress.com> PortugueseLanguageGuide:<http://www.portugueselanguageguide.com> ISL Collective:https://pt.islcollective.com/resources/search_result?Tags=PLE&searchworksheet=GO&type=Printables Promethean Planet:<http://www1.prometheanplanet.com/pt/server.php?show=nav.21344> Ferramentas de pronúncia: SitePal:http://www.oddcast.com/home/demos/tts/tts_example.php?sitepal Prontuário sonoro RTP:<http://www.rtp.pt/wportal/sites/prontuario/index.php> Ferramentas de tradução: Interactive Terminology for Europe (IATE):<http://iate.europa.eu/> SDL:<http://www.freetranslation.com> Google tradutor:<https://translate.google.pt> Cultura: Efemérides:<http://cvc.instituto-camoes.pt/conhecer/efemerides.html#.VYrNymDWTy0> Bases temáticas sobre Cultura Portuguesa:<http://cvc.instituto-camoes.pt/area-conhecer-bases-tematicas> Dicionário histórico:<http://www.arqnet.pt/dicionario/> Exposições virtuais:<http://cvc.instituto-camoes.pt/conhecer/exposicoes-virtuais.html> A música portuguesa a gostar dela própria:<https://vimeo.com/channels/musicaportuguesa/videos> Jornal de Letras, Artes e Ideias:<http://visao.sapo.pt/jornal-de-letras=s25193> Portal da literatura:<http://www.portaldaliteratura.com> Projeto Vercial:<http://alfarrabio.di.uminho.pt/vercial/index.html> Imprensa: Diretório de imprensa escrita em Portugal:<http://www.prensaescrita.com/portugal.php> Blitz (revista de música):<http://blitz.sapo.pt> Expresso (jornal):<http://expresso.sapo.pt> Jornal de Letras, Artes e Ideias:<http://visao.sapo.pt/jornal-de-letras=s25193> Público (jornal):<http://www.publico.pt> Visão (revista):<http://visao.sapo.pt> Rádio Televisão Portuguesa:<http://www.rtp.pt/homepage/>

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Idioma Moderno: Portugués/613G03051

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Idioma Moderno 3: Portugués/613G03057

Observacións

Todas as cuestións non contempladas explicitamente nesta guía ou as eventuais dúbidas en relación co desenvolvemento da materia serán resolvidas polo profesorado no seu horario de atendimento, nas sesións presenciais ou no correo electrónico que figura no lugar correspondente.

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías